

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L, Félévre 60 L,
Negyedévre 30 L.
Egyes szám ára 4 Leu.

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 4 Leu.

A népiskola birtoklása.

Mélyen szántóan uralja ezen nagy kérdés ma, az érdekeltek és érdeklődők lelkét. A tisztánlátás ebben a legelső utjelző, s azért foglalkozunk ezzel, mint időszerű problémával.

Amiképen más, átfogó, országos jellegű dologban: úgy a népoktatás ügyének elrendezésében is az állam a főtényező; hogy aztán, mint rendelkező főhatalom, ennek rendezésekor kinek mit enged át, vagy teszi éppen kötelességévé, mint ezt példaképpen láthatjuk a magyar országgyűlés által alkotott 1868. évi XXXVIII-ik t.-c. intézkedéseinél, amely a községeknek, mint jogi testületeknek tette egyenesen kötelességükké a helyi népoktatásról való gondoskodást; megengedve e mellett másoknak is az iskolafenntartás lehetőségét: az ismét az államnak, a lakosság érdekeit szolgáló, bölcs belátásán nyugvó elhatározásától függ.

A változott viszonyokban azonban új helyzet teremtődött, s így jelenleg sem ezen előbb említett törvényes kötelezettség feltétlen végrehajtását, sem a megengedettség iskolafenntartási lehetőségeit, s ezek támogatása iránti hajlandóságot, még ma, nem ismerjük. Annyit azonban feltétlen bizonyossággal láthatunk, hogy az államhatalom a régi testhez csatolt területeken talált, volt állami iskolákat nem szüntette meg, hanem azokat átvette és tovább fenntartja, részben az állam nyelvén való oktatással; részben — magyar vidékeken — magyar nyelvű oktatás biztosításával; helytállva a továbbiakban, minden kifejezett kívánsággal szemben: új állami iskolák felállítása tekintetében is.

Ebből következőleg megállapítható, hogy

ezen területeken volt iskolafenntartók közül, a helyi népoktatás ellátására egyetlen tényezőt sem kötelez; de nem is akadályozza azokat, saját erejükön, tehát segítségén kívül állólag, iskolafenntartási törekvésükben.

Ezen fordul meg most: magyar nyelvű népoktatásunk sorsa feletti tisztánlátás és ez alapon: a kérelmezés, javasolás, vagy önerejű intézkedés irányítása.

Ha oly erős volna a magyar társadalom áldozatkészségben, mint amilyen, minden kultur mozzanatának, magasra emelésében kellene legyen, azt kellene kérelmezze az államhatalomtól: jelölje ki azon kívánalmakat, amelyeket a romániai magyar nyelvű népoktatástól elvár, megkövetel; s bizza az iskolák további fenntartását és az oktatás ellátását az ő gondviselésére; garantálja, hogy ebben az országban nemcsak helyüket megálló, kifogástalan, de értelmes és a korrallal haladni tudó, hitéhez ragaszkodó, hű állampolgárokat nevel.

De ez nem így volt a múltban, s nincsen így ma sem. Mindent örökösén az államtól vártunk; s iskoláink bármilyen jellegűek voltak, tényleges eltartójuk csak az állam volt, sőt még egyházaink papjainak fizetését is jó részben az állam adta, s adja ez utóbbit jelenben az új állam is.

Ezeket látva, a magyarság körében igen sokan vannak, akik a nép fiai számára jó népoktatást és tudást nyújtó iskolákat kívánnak, legyen az az iskola állami, vagy bármilyen megengedett jellegű, tudatában annak, hogy az állam a maga iskolafenntartási akarással nem annyira az ő külön, speciális érdekeit, mint az általános tudás, művelődés és jó honpolgárrá, kifogástalan társadalmi és hitvallásos emberré nevelődés magasztos szempontjait tekinti vezérlő elvül.

Viszont a magyarság másik része, főképen az egy cél felé, önmagukban szervezettel törekvők: állami segítséggel, vagy ezidőszerint önerejükkel való megélhetéssel, egyedül a hitvallásos iskolák fenntartásával vélik a magyar nyelvű oktatást az új helyzetben biztosítottak. Így, ennek érdekében nemcsak előre néznek, de oldalba és hátrafelé is tekintve, minden mást és másokat egyszerűen lesajnálják, gyűlöltté és ellenszenvenné igyekeznek tenni, s teszik is, ahol erre alkalmas és egy pontocska talajt nyerhetnek. Sokan vannak, akik ezen elvet érzékeny lemez módjára felveszik, s tudatosan vagy anélkül, de vissza is adják, különösen az ellenérvekkel próbálkozókkal szemben.

A nép, a nagy tömeg meg irtózik a megszólásoktól s enged a felszinen uszó érveléseknek, de viszont rettegve gondol az eljövendő iskolafenntartási adózásokra, melyek jóval felül fogják mulni állami adózását s így ezek miatt egy része inkább iskolán kívül, csatangolni hagyja gyermekeit.

Amint látjuk tehát, Romániában az állam vállalta azt a kötelezettséget, amit a 68-iki magyar törvény a községekre ruházott, talán azért, mert alkotmányának alaptörvényei, új helyzetének megfelelően még nincsenek elkészítve; de lehet egyenesen elvből is, hogyha már így is, úgy is, bármilyen jellegű legyen a népiskola, tényleg csak az állam kell el- tartsa, hát nem bizza a népoktatási kötelezettséget másra, ellátja azt maga; az iskolafenntartási további akarás pedig rendezze annak anyagi oldalát a saját tehetsége szerint.

Így hát nyilvánvaló, hogy a volt iskola- fenntartók mindenike előbbi iskoláit fenntart- hatja, sőt újakat is szervezhet, csak birjanak azok azon kellékekkel, amelyek egy népokta- tási intézmény fennállásához megkívántatnak.

Az állam ezen irányban gyakorolt elha- tározásával minden kétséget kizárólag eldön- tötötte, hogy ezidő szerint a népoktatás minden helységben azé, aki azt, az ő példaadó utmu- tatásai és előírásai szerint fenn tudja tartani.

Ez ma a tisztánlátás a népoktatás kér- désében, miből folyólag láthatjuk, hogy egy- általában nem rejt veszedelmet magában, ha a magyar szülő gyermeke román állami ma- gyar nyelvű iskolában tanul; s ép úgy nin-

csen semmi előnye, sem hátránya annak sem, ha az állam által már előbb előirt ugyanazon tanterv alapján tanító hitvallásos iskolában tanul is a gyermek, mert végeredményében ugyanazt tanulja ott is, amit itt, csak ezen iskola is feleljen meg népoktatásügyi vállal- kozásának, s ne legyen egyszerű próbálko- zás, kísérletezés, vagy épen nagyravágyás eszköze, minden egyéb fenntartási anyagi kel- lék és igazgatási szervezeti szabályzat nélkül. Ha pedig ezeket nem tudja biztosítani, legyen ahoz lelke, mindenkivel szemben álló bátor- sága megmondani, hogy hiányzanak a nélkü- lözhetetlenül szükségesek, s vegyē át a népok- tatás helyi építését az, akinek erre meg van- nak az eszközei, legyen az az állam, társada- lom, bármely szervezet, vagy akár egyes sze- mely is; de egyetlen önkéntesen vállalkozó iskolafenntartó se helyezkedjék azon pusztító álláspontra, hogy: inkább semmi se legyen, vagy csak vegetáljon az iskola, de kezei kö- zül azt ki nem engedi. Vessen számot azzal, hogy a jövendő nemzedék kulturátlanságáért felelősséggel tartozik, amelyet a későbbi idők- ben semmivel sem lehet helyrehozni, sem pótolni.

Egyébképen valószínű, hogy már a kö- zeljövőben, talán még a nyár folyamán tervet készít az illetékes állami főtényező, s ez alapon törvénnyel fogja Románia eldönteni és rendezni, hogy kié legyen a népiskola birtok- lása. Az ezt megelőző előkészületen, ankette- zésen — nincsen kizárva — megkérdezik a népoktatás hivatott vezetőit, az eddigi iskola- fenntartó testületeket, s talán még magát a tanítók szervezett testületét is.

Ezt az elrendezést nagyon várja a nép- oktatás, annak munkásserege és az érdekelt szülők legiója.

Addig is, minden akarás építse kulturán- kat, de ne bántson, ne igyekezzék egyetlen mesgén se pusztítani!

Gyerkes Mihály.

A romániai iskolák száma. A legutóbbi statisztikai kimutalás szerint O-Romániában van *óvoda*: 229, Erdélyben: 984; Bukovinában és Beszarábiában ez az iskolatípus ismeretlen. Népiskola van a regát- ban: 5339, Erdélyben: 4565. A középiskolák száma a regátban: 284, Erdélyben: 491, Beszarábiában: 93, Bukovinában: 27. Felsőbb iskola van a regátban: 7, Erdélyben: 18, Bukovinában 1. Az iskolák száma így összesen: 19,559, melyből regátbéli: 5859, erdélyi: 11,698, beszarábiai: 1490 és bukovinai: 521.

Az iskola és az élet.*

Irta és az üzemtervet, költségvetést összeállította: Györfi István.

Elfogadott pedagógiai elv: Neveljünk az életre! E célból annyit és annyiféleképp alapozunk a népiskolában, hogy az életnevelésnél a kivitelben kilenczített részben száraz elmélettel zugorodik össze. Ennek oka részben a tulságosan bő tanterv, részben pedig a tanterem-imádás. A tantervből a lényeg, a kivitelben pedig a természet temploma legyen tanításunk lelke, akkor az iskola és az élet egymás kiegészítője lesz. Akkor a tanuló megismeri az iskolából az életet s az életből az iskolát. Azt hiszem ez lehet az iskola valódi célja. Ennek elérésére tett egy lépést az udvarhelyi áll. el. iskola tantestülete, midőn a vezetése alatti fiu- és leányiskola faiskolájának, konyhakertészeti telepe és a gazdasági ismétlőiskola gyakorló telepének üzemtervét és költségvetését elkészítette.

Ezen üzemterv- és költségvetésben mindenik iskola találhat magára nézve értékes részleteket s a helyi viszonyoknak megfelelően, ennek utmutatása szerint összeállíthatja a jövő tanév ide vonatkozó tananyagbeosztását.

Üzemterv és költségvetés.**

Az odorheiu-i—székelyudvarhelyi áll. el. fiu- és leányiskola faiskolája, konyhakertészeti telepe és gazdasági ismétlőiskolai gyakorló telepének területe 4 hold és 845 □-öl, melyből a faiskolai területre 800 □-öl, a leányiskola konyhakertészeti telepére szintén 800 □-öl, az ismétlőiskola gyakorló telepére 5625 □-öl

* A jövő tanévre szóló tervezések, tananyagbeosztások az Utasítás értelmében most készítenők el. Idő- és alkalmosságuk tartjuk ezen értékes dolgozatot a maga egészében, minden tartozékával együtt közölni.

Az ismétlőiskolának mindenhol leendő beállítása két tekintetben bir nagy jelentőségű fontossággal: általános kultur és gazdasági szempontból.

A népiskola a maga minden irányu sokféleségével és a tananyagának részletes feldolgozásával egy nagyobb terjedelmű ismeretkört nyújt; ezen ismeretek sokaságából kiválogatni az életben legszükségesebbeket és azokat állandó jelleggel megrögzíteni, (főképp a saját erején tanulásra alkalmat és módot adó olvasás, számolás, írás tudását) a mindennapi életbe kilépő ifju embernek öntudatos rajzájává tenni; a gazdaság és fejlődő gazdálkodás alapismereteibe bevezetni, kiválólag gyakorlati tudások megszerzésére alkalmat nyújtani: az ismétlő iskolák fontos hivatása.

A kultureredményeket biztosító ezen célt ezideig igen sok helyen kevés akarták ismerni, s azért az ismétlőiskolákat csak kényszerből s így az időt leíró munkálkodással vagy sehogy sem tartották fenn, aminek folyománya: az ezen iskolák nivójának nem alászállása, de soha sem emelkedettsége. Ahol azonban a tanító vagy tanítótétel nem a hivatalból folyó kötelességének, de a környezete, helysége néps életének akar és felemelkedettségénél fogva tud is tanítani: ott az ismétlőiskola nélkülözhetetlen kelléke az életben hasznosítható tudások lessűrűdésének és állandó jellegű kialakításának. Gazdasági szempontból nagy hasznát veheti minden tanító ezen tervezetnek.

Szerk.

** Elfogadott az odorheiu-i—székelyudvarhelyi áll. elemi iskola tantestületének 1921 dec. 7-én tartott ülésében.

fordítottatik. Ezekre vonatkozólag a részletes tervet 3 pontban adom:

I. Faiskola.

A faiskolai célra kijelölt 800 □-öl 80%-a az 1894. évi XII. t.-c. 46. §-a értelmében kiadott 154—1900. sz. vármegyei szabályrendelet intézkedéseinek megfelelően nemesített gyümölcsfák tenyésztésére, 20%-a pedig vizmosásos helyek és köztetek befásítására alkalmas erdei fák szaporítására, termelésére fordítottatik.

Ezek szerint az alábbi vázrajzi beosztásnak megfelelően a 800 □-öl területből 580 □-öl hatos forgóra osztva, nemesített gyümölcsfák termelésére, 160 □-öl vizmosásos helyek és köztetek befásítására alkalmas erdei fák szaporítására, 60 □-öl pedig utakra, magonciskolai területre van beosztva.

Az odorheiu-i—székelyudvarhelyi áll. el. faiskola csemetekertjének üzemterve. Ter. 800 □-öl.

a				
⊙ b	⊙ b	⊙ b	b ⊙	Alma, körte magonc
1923. év I. Batul Téli eszeres	1924. év II. Ponyik Diel vaj	1925. év III. Arany parmen Erdei vaj		
a				
⊙ b	⊙ b	⊙ b	b ⊙	Erdei fák, magonciskola
1926. év IV. Török Bálint Téli narancs	1927. év V. Beoltandó vadcsometék	1928. év VI. Nyugvó tábla		
a				

a = utak, — b = anyafák, — c = kút, — I—VI. fatermesztési táblák, — d = komposzt-trágya telep, — 1—1 tábla az I—VI-ból 96 □-öl. Növénytávolság: 60 cm., sortávolság: 80 cm.

A jelzett vármegyei faiskolai szabályrendelet 2. §-a alapján a 6-os forgóban, melynek 1—1 táblája 96 □-öl területű, az almafélék közül Batul, Ponyik, Aranypármén és Török Bálint, a körtéfélek közül Téli eszeres, Dielvaj, Erdei vaj és Téli narancs nemesítésre és kitermelésre felvéve, a vizmosásos, kopár területek befásítására pedig a talajban kevésbé válogatós akác, a köztetek befásításának céljaira az értékes virágu hársfa. Ezek a fák egyéb közgazdasági értékük mellett dús méh-legelőt is szolgáltatnak. S miután a selyemtermelés vidékünkön minden nagyobb befektetés nélkül beállítható, azért a jelzett 20%-nyi terület negyed részén az eperfa csemetek termelése is indokolt.

Miután a jelzett üzemtervnek megfelelően a faiskolát egyszerre beállítani nem lehet, a fokozatos beállításra nézve a II. alatti üzemterv ad utmutatást, mely szerint az 1923. évben mind a 6 tábla kapás növények termesztésére fordítottatik s az I. táblából kiszedett korai krumpli helye 1923. év őszén 1/2 részben körte vadonccal lesz beültetve 60 cm fa- és 80 cm sortávolságban.

A fiúiskola csemetekertjének fokozatos beállítása (I. tábla ter. 96 □-öl.)

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Tábla
Burgonya	* Paprika	Murok	Petrezselyem	Hagyma	Káposzta	1923. évben
Batul Téli esperes	Beoltandó vadonc	* Paprika	Murok	Petrezselyem	Hagyma	1924. évben
«	Pojnyik Diel vaj	Beoltandó vadonc	* Paprika	Murok	Petrezselyem	1925. évben
«	«	Arany párm. Erdei vaj kört.	Beoltandó vadonc	* Paprika	Murok	1926. évben
«	«	«	Török Bálint Téli narancs	Beoltandó vadonc	* Paprika	1927. évben
«	«	«	«	Batul Téli esperes	Beoltandó vadonc	1928. évben

* 2 szekér érett trágya.

Évenként fokozatosan egy-egy táblával több facsemete szaporulat és egy-egy táblával kevesebb zöldségtermelés lesz.

A nemesítés arányában, illetve az egyes fajok beállítása idején lesz elhelyezve a Jonat., T. B, Batul, Téli esperes, Erdei vaj és Téli narancsból egy-egy anyafa az I—III. tábla külső szélére 4, a IV—VI. tábla külső szélére tábla távolságban szintén 4 db anyafa ollószem és galy-termelés czéljából. (Folyt. köv.)

Apró szegek.

A tegnap este egyik ismerősömmel sétáltam a korzón, ő mondotta el a következő kis esetet:

— A mult napok egyik reggelén hivatalba igyekeztem. Előttem egy 6—7 éves fiucska haladt s keservesen sirt. Az oldalán madzagra «szerelt» nyakba akasztott *palatábla* csüngött. Nyilván való volt, hogy az iskolába sietett. A síró gyermeket megsajnáltam s részvéttel kérdeztem: Miért sírsz fiacskám? Ki bántott?

A gyermek a sirástól akadozva felelt:

— A ku... ku... tya.

— Mit csinált a kutya? Megharapott?

— Ne... hem.

— Reád ugrott?

— Ne... hem.

— Hát mit csinált a kutya?

A fiucska — kétségbeesetten potyogtatva könynyeit — görcsös zokogással nyögte:

— A tá... háb... lámról le... he... nyalta a lehec... kémet.

Pár évvel ezelőtt a tanfelügyelői hivatalban dolgoztam, mint »berendelt« áll. tanító. Velem egy szobában dolgozott T. K. berendelt ig. tanító collegám is. Az öreg úr pontos, szorgalmas hivatalnok, elsőrangú munkás és jó cimborá volt. Azonban volt egy hibája és pedig az, hogy pesszimista volt a végtelenségig. Nem volt nap, sőt talán órá sem, hogy ennek tanu-

jelét ne adta volna.

Egyik nap Samu bácsi — a hivatal szolgálja, — mikor a postát elhozta, az iroda személyzetének egy-egy levelet adott át, melynek tartalmát, a borítékról lekiáltó «Török szerencséje örök» felírás nyomán, felbontás nélkül is ismertük.

No igazgató úr — mondom — »a nap sugarai hozzák a szerencsét«, vegyünk sorsjegyet... Ki tudja, hátha beüt... Talán még auton fogunk hivatalba jöni s a tizórai szalonánkat pezsgővel, vagy legalább is egy pohár tokajival önthetjük nyakon.

— Lehet önök, ... de én soha... Nekem nincs szerencsém.

A «T... ott szerencséje kopott»....

Ebben a pillanatban nyílik a tanfelügyelő szobájának ajtaja s kezében egy sorsjegyet tartva belép hozzánk a «princi»:

— Mit szólnak urak! Megtartsam-e ezt a sorsjegyet?

Rápillantottam a sorsjegyre s azonnal mondtam:

— Tartsa meg tanfelügyelő úr, mert nyerni fog vele.

— Honnan gondolja?

— A számban 7-es van. Nekem kabalám a 7-es. Haton voltunk a hivatal alkalmazottai. Mindenik nézi a sorsjegyet s a véletlen játéka folytán mindenikének a számában volt 7-es, csak T. igazgatóéban nem.

— No lássák! kérem, mondja T. úr — nekem ebben is extra jár.

A kabalisztikus sok 7-es izgatott.

— Uraim! Van egy indítványom: tartsuk meg a sorsjegyeket s kössük ki, hogy ha valaki közülünk a sorsjegyével nyer, a nyereség a hivatali személyzet között egyenlően osztassék el 6 felé.

Elfogadják?

— Helyes! Elfogadjuk! — hangzott a válasz.

— Bocsánatot kérek — szólalt meg Samu bácsi, — ha tanító úrnak a «kabalája» 7-es, miért osztja 6 felé a pénzt? Osztdójjék az a nyereség 7 részre, hogy legyen a dolog még kabolásabb s a hetedik rész legyen

az enyém.

— Samu bácsinak igaza van, mondja a princi, a nyereséget 7 részre fogjuk osztani.

Kész lévén az egyezés, ki-ki a megszakított munka folytatására a tolla után nyult, mikor megszólalt T. igazgató:

— Hát én mégis csak azt javasolnám, hogy ha nyerni akarnak, engem hagyjanak ki a játékból, mert ha én benne vagyok a konzorciumban, a nyereségek fuccs.

— Úgyan igazgató úr, hogy lehet ilyen pesszímista.

— Nem pesszimizmus ez kérem! «Pechvogel» vagyok! Ismerem a magam szerencséjét! Hogy röviden és világosan szóljak róla, csak ennyit mondok: ha én *ma* örökölnék egy *kalapgyárat*, felszerelve minden legaprólékosabb kelléssel, *holnap már a gyermekek mind fej nélkül születnének.*

V. Al'Berth.

A tanterv magyar fordítása.

XIII.

VI. osztály.

Átmenet a kontinens fogalmáról a földgömb fogalmára.

Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália (Mint a régi királyságbeli elemi iskolák tantervében és kézikönyveiben).

Matematikai földrajz. A föld alakja. A föld forgása: nappal, éjszaka, évszakok. Nap, hold, csillagok.

A térképek és földgömb használata. Összes harctografikus (térkép) jelek.

6. A természettudományok.

Cél: A természettudományoknak célja, hogy megismertesse a tanulókkal a természeti testeket és folyamatokat, valamint azon törvényeket, melyek szerint ezek vezetettek.

A természettudományokból a tanulók a) gyakorlati ismereteket szereznek, továbbá b) valóságos kultúrát a tárgyak precíz szemléltetésével, az okozat és természeti rend kapcsolatának megértését illetően, melyek bizonyos változatlan törvények szerint intézettek; c) lelki gazdagságot, mely a természet szépsége és magasztossága iránti érzék felébredésében és a titkaiban való mélyebb belehatolásában nyilvánul, mely mintha egy belső erő által életet öntő egész volna. — A természettudományok feloszlának: 1. Természetrájr (állattan, növénytan és ásványtan), 2. Természettan- és vegytanra és 3. Gazdaságtanra.

A) Természetrájr.

I—III. osztály.

A három első iskolai évben a természetrájr

nem tárgyaljuk rendszeres módszer szerint, hanem csak esetlegesen, a beszédértelem gyakorlatok körében, amennyiben a természeti testek és tünetmények a tanuló figyelmét megragadják. Ezen években tárgyalunk nevezetesen a házi állatokról, a hazai vadállatokról, a kerti és mezei növényekről és azon ásványokról, melyek a háztartásban és a mezőn használnak fel és különösen azokról, melyek az általános műveltség, vagy a különböző vidékek és falvak helyi viszonyai szempontjából nagyobb fontossággal bírnak. (Folyt.)

HIREK.

Levelet küldöttem. Lapunk összes, hátrálékos előfizetőihez levelet küldöttem, kérve a hihetetlen módon felszaporodott hátrálékos előfizetések sürgős beküldését. A színésznek taps a levegője, az ujságnak előfizetési pontos beküldése az éltető eleme. Egyetlen mozdulást nem lehet ma e nélkül tenni, sőt féltő, hogy az így álló: van — nincs pénz miatt, fennakadást szenved a T. L. kiadása.

Hihetetlennek, lehetetlennek tartom, hogy ne érezné egy magyar nyelvű tanügyi sajtó-organum fennállásának szükségességét az itt élő magyar tanítóság, s ha ezt belátta és belátja, tegyen háttérbe minden halogatást és tartsa önmaga és a tanítói közösség elsőrendű érdekében valónak a T. L.-ra való előfizetést, még pedig a maga idejében.

Érthető-e, megmagyarázható-e? az, hogy a kétezer magyar nyelvű állami tanítónak több, mint $\frac{3}{4}$ -ed része távol tartja magát ezen egyetlen sajtó-organumnak támogatásától? érthető-e, megmagyarázható-e, hogy ezen $\frac{1}{4}$ -ed rész megrendelőnek is $\frac{3}{4}$ -ed része a lap árával hátrálékban legyen?

Kitől várnak Uraim és Hölgyeim, Tanító-társaim a mi számunkra sajtó-organum fenn-tartást? A jegyzőktől, vagy a papoktól, föld-birtokosoktól, vagy a más szolgálati ágban dolgozó többi tisztviselőktől? Ezek legkevésebbé sincsenek érdekelve a mi dolgainkban, ők még kezökbe se vehetik a T. L.-t, mert rájuk nézve teljesen értéktelen az, de úgy látszik, a tanítók java részére is az. Boldog állapotot, jó időket élünk mi a tanítók, hogy már a saját sorsunk, az ezekről való hiradások, a javunkra szolgáló ágitálások sem érdeklik a nagy tömeget. Vagy talán az a baj, hogy testükből és vérükből való ember gyöt-

rődik, vesződik az ők érdekében; mondják meg, nagyon szívesen félreállok; de mégis önmagunkkal szemben való nagy bűn, ennyire hanyagul és nemtörődömséggel kezelni ezekben a nehéz, válságos időkben a mi közös legeminensebb érdekeink felkarolását. Jó módban élő tanítók huzódozzanak félre; kevésbé élhető állapotban levők hozzák fel távolállásuk indokául sok bajaikat; feledékenyek adják okul amit előránthatnak: hogy oldott kéve módjára essünk szét, így legalább tehetetlen féreg módjára, mindenki eltaposhat. Ugy látszik az eltiportság, elnyomatottság után vágyakozik a tanítóikar, amit ilyen gondolkodás és áldozatkészség mellett, e dörgő, viharos idők el is hoznak számunkra, mert még egy gyöngé kis villámhárítót sem vagyunk képesek elébe tenni és azt fenntartani.

Itt mondok köszönetet annak a *névtelen tanítónőnek*, aki egy félreálló és a lapra elő nem fizető tanítóért kifizette az évi előfizetést. Ha nem egyéb, még ilyen pártolásba kell reménységünket vessük, hogy lapunkat akármilyen szűk körben és nyomorusággal is fenntarthassuk, mert hatezer magyar nyelvű iskola legtöbb tanítójának ehhez sem a maga, sem iskolája részéről nincsen akarása. Várunk, remélünk hittel és erős bizodalommal eltelve, s dolgozunk lankadást nem ismerő szorgalommal; eljön tán az ébredés: saját ügyünk megismerésének ideje és ennek felkarolására saját karunkban is a hajlandóság.

Szerkesztő.

Máthé József meghalt.

A tanító világnak, a társadalomnak egy értékes oszlopa, munkás vezető tagja dőlt ki az élők sorából. Marosvásárhelyi volt magyar állami iskolai igazgató-tanító, a Marostordamegyei Tanítóegyesületnek elnöke, a Székely Társaságok Szövetségének főtitkára s a legtöbb kulturális mozgalomnak és alakulatnak fáradhatatlan munkása kora ifjúságától itt egészen 1918. év végéig, amikor kiment Budapestre és többé vissza sem jött, hanem ott lett igazgatója a Tanítói Árvaháznak s folytatta lankadást nem ismerő közéleti tevékenységét, hivatali elfoglaltságán kívül, mint a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének elnöke, az Eötvös Alapnak alelnöke, a Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége Tanító Csoportjának elnöke, a Közoktatásügyi Tanács tagja. Május hó 29-én hajnalban bekövetkezett hirtelen halálát vakbél gyuladás okozta; temetése május hó 31-én d. u. 5 órakor a farkasréti temető halottas házából történt. Sirjánál *Moussong Géza* a M. T. O. Sz. tiszteletbeli elnöke tartott bucsubeszédet. Az 58-ik élet- és boldog házasságának 34-ik évében elhunyt gondos családapa nagy családot hagyott gyámolító nélkül s borítottá gyászba közeli övéit; szomorúságot hagyott tanítótársai lelkében is. Mély meghatótság és soha el nem muló különös kegyelet érzete

kél és marad lelkemben állandóan Máthé József, fájdalom, most már csak emléke iránt. Összefűzött benünket az a nagyszerű munka, amelyet mint segítők végeztünk a M. T. O. Sz. megalkotása körül, annak sok eredményű intenzív actioiban, s mint alelnöke, én mint titkára, az erdélyi részek képviselőjében. A bölcs mérséklet, nyugodt megfontolás, a meggyőződéses jó kitartó munkálása, szervező és vezető képessége tekintélyt szereztek számára itthon és az országos tanítószervezetekben egyaránt.

Nevét mélyen belevéste Maros-Torda vármegye tanügyi életébe, de ugyan így: a magyar tanítóvilág országos egyesületeinek történetébe is. Pótolhatatlan veszteséget jelent elhunyt a tanítószeg körében, mert testületének nemcsak vezetője, de kartársai minden egyes ügyének felvevője, odaadó buzgósággal intézője; mindenha és minden viszonylatban velük együttérző, legjobb barátja volt. Tehetsége, vasszorgalma, határozott egyénisége és jelleme a legmagasabb polcra jutatták, amit tanítótársai körében elérhet egy munkás tanító: vezére, mintaképe lett egy ország tanítószegének, akinek tevékenysége soha ki nem törődik ma élő tanítótársai lelkéből, de alkotásokra, tettekre fogja buzdítani a később jövő utókor tanügyi munkásait is. Fáradhatatlan testét hirtelen törte ketté az ellentállást nem tűrő halálos kórság, lelke azonban körünkben marad, dolgozásra, alkotásokra buzdítva mindnyájunkat tanítótársait, ugyszintén a közélet más munkásait. Megnyugvás, örökemlékezés legyen osztályrésze a tanítók e kitűnő vezérének, a kultúra elsőrendű munkásának!

Gy. M.

Nem tanított vallást az áll. el. iskolában.

A barátosi (Háromszék m.) ref. pap, mint «Egy szülő» keserűségteljes leveléből olvassuk, az ottani áll. el. iskolában a múlt tanévben nem tanított vallást. Azt még hallottuk, hogy egyes helyeken az áll. el. iskolákban egy-egy negyedóráig tartó vallásórákat tartanak a szorgalmas vallástanítók, de hogy egyáltalában ennyi időt se szenteljen saját hívei gyermekeinek vallásoktatására; el sem tudtuk képzelni. Hát vajjon, hogy tanítják a felekezeti iskolákban a vallást a magyar felekezetek hivatott vallástanítói? Legtöbb helyen sehog, mert ez már a hitvallásos tanítók teendői közé sorozott kötelesség. Milyen jó dolog, hogy így; címmel és jeleggel, de kötelesség teljesítés nélkül is lehet uri módon élni. Hja ő és ők többen tehetik, mert az állam fizeti és senki ellen nem őrzi; saját lelkiismeretükre vannak bízva; s ha az évi jelentéseiket szépen megírva elküldik főhatóságaiuknak: — minden rendben van.

Talogdi Pál

alsójárai nyugalmazott állami elemi iskolai igazgató-tanító életének 71-ik évében hosszas szenvedés után 1922 május hó 14-én elhalt. Megboldogult a tanügynek egész életén át igaz, odaadó fáradhatatlan munkása volt. Minden kis idejét a tanügy előhaladásának szentelte. Igaz, vérbeli tanító volt. Munkássága nemcsak az iskola falain belül, hanem az iskolán kívül is kiterjedt. Odaadó, szorgalmas tevékenysége a legfelsőbb fórumon is elismerésre, méltánylásra talált, midőn 1916-ban nyugdíjaztatása alkalmával arany érdemkereszttel lett kitüntetve. Alsójára község lakóinak 45 éven keresztül volt vezetője, irányítója. Az egész lakosság, kevés kivétellel, őt mondja tanítójának. Hogy mennyire szerették tanítójukat, a jó Tu-

logdi bácsit, legjobban bizonyítja az a mély részvét, melyet a község kicsinyje, nagyja a temetés alkalmával is kifejezésre juttatott. Nem maradt szem, melyen ne lehetett volna látni a lelki mély fájdalom hulló könnyeit. Minthogy a beszolgáló ref. lelkész a temetési időben Bukarestben volt, helyette Nagy Dénes helybeli unitárius lelkész végezte a szertartást. Magas szárnyalású gyászbeszédében megható szavakkal méltatta az elhunyt tanító érdemeit. Fájó szívvel vett tőle végbucsut a lakosság nevében. Szertartás közben az elhunyt igazgató-tanító által ezelőtt 25 évvel megszervezett dalárda énekelt gyászdalokat. A háznál elvégzett gyászszertartás után megindult a gyászmenet a temető felé. A menetet a helybeli állami elemi iskola összes növendékei nyitották meg virággal kezükben. Utánuk a dalárda tagjai fekete lobogó alatt sorakozva vezették a temetésre egybegyűlt férfisereget. Ezután következett az alsójárai cigányzenekar, egész uton a gyászindulót játszva. A koporsó előtt és körül fehérruhás lányok haladtak virágokkal és szebbnél szebb koszorúkkal kezükben. Koporsó után a négy legidősebb férfitanítványa bársonypárnán elhelyezett arany érdemkeresztjét vitte. Végül a gyászoló család és egybegyűlt női sereg zárta be a szomorú menetet. A temetőbe érve, midőn drága halottunkat elhelyezték a családi sírboltba, Nagy Dénes könnyes szemekkel mondta el imáját. Csiki Viktor torockószentgyörgyi igazgató-tanító a tanítószág, Simon Elek igazgató-tanító a helybeli állami iskola tantestülete és Dr. Bornemissza Elemér e helybeli ref. egyház nevében mondtak bucsubeszédet. A dalárda énekelt, a vonós-zenekar, melynek tagjai ugyancsak mind tanítványai voltak a boldogultnak, sorra játszta el az ő kedvenc darabjait. Sirt a hegedű kezükben, sirt vele az egész halotti gyülekezet. Szeretett tanítótársunknak, igaz barátunknak örökálma legyen csendes; drága emléke mindig élni fog közöttünk. *Simon Elek*, ig. tanító.

Szüneti tanfolyamok. A csatolt területek tanítói részére a nyár folyamán a román nyelv, Románia földrajza és történelme elsajátítása végett: Bukarest, Jassi, Bărlad, Galac, Ploiest, Cimpolnug és Crajovában tanfolyamok fognak tartatni. Ezek kezdetének időpontját jelezni fogják. A múlt évi tanfolyamok utiszámlái legtöbbször helyen még kiutalatlanok, kérjük az illetékes hatóságokat ezek sürgős elintézésére; valamint arra is, hogy előzetesen rendszert alkossanak azok anyagi ellátása és a szellemi vezetés tekintetében is, mert a múlt évi tapasztalatok ezek ellenkezőjét mutatták. Ezek nélkül pedig az egész tanfolyam hasztalanul elpazarolt pénz kiadás az állam és egyesek részéről egyformán.

Gyurosovecz Károly ünneplése. A pestúj-helyi állami elemi fiúiskola tanítótestülete *Dr. Gyurosovecz Károly* igazgatóját 30. éves tanítói működésének betöltése alkalmából, folyó hó 10-én meleg ünneplésben részesítette. A nem régen még túkei róm. kath. tanító szorgalma révén jogtudományi doktor lett s a magyarországi kultusz kormány a Budapest melletti egyik nagy iskolája élére állította. S hogy, mint ilyen állásban levő egyén arravalóságát bebizonyította, igazolja a tanítótestület és szülők meleg ovatiója. Szeretettel küldjük innen, a messze távolból kedves kartársunknak, régi, jó barátunknak mi is üdvözlötünket, lélekből

jövő jó kívánatainkat. Szerezzen mentől több érdemet továbbra is a kultúra mezején.

Magyar Szövetség újjászervezése. Az intéző bizottság május hó 27-én tartott ülésében új alapszabályokat állapított meg. Minket tanítókat legfőbbképpen az érdekel, hogy elmarad-e új alapon folytatandó működéséből az eddig messzekiáltott *egyoldalúság* és lesz-e bátorsága a helyes irányu magyar nyelvű népoktatás érdekében programot készíteni, vagy most is zsebre fogja vágni az egész M. Sz.-et az eddigi érdekkör, hogy így mindenkit lehetetlenné igyekezzék tenni, aki nem hajt térdet-fejet előtte.

A Kis Küküllői szervezkedés visszhangja. Nagy jóakarattal, buzditó lelkesedéssel foglalkozott a sajtó egy része a kis-küküllői megyei hitvallásos tanítók szervezkedési beindításával. Helyesen tették, ha az a meggyőződésük az ezzel foglalkozóknak, csak a dolgoknak a mélyére is behatolni kellene, s megismerni és a közönséggel is megismertetni az élet realitásait szintén. Mit ér a legszebb beszéd, vagy akár szimfonia, ha azzal csak bámulókat, dicsérőket tudunk szerezni, de igazi célját: az élet megteremtését nem tudja felzárni hozni. A tanítóknak, a népoktatanak egyaránt sürgős megélhetésre volna szükségük, de ezt az utat, mert esetleg kellemetlen megszólásokra adhatna alkalmat, nem nagyon szeretik keresni sem a sajtóban író, sem az összejöveteleken beszélő tényezők.

Az ezen akcióról hallgató újságok kétségkívül más véleményen vannak, de a maga őszinte véleményét, nem adva a megszólásokra, értéket képviselő módon megmondotta a »Vasárnap« c. képes néplap.

Minden sora, az erre vonatkozó cikkének, a népoktatan mai düledezett helyzetének pártatlan ismertetése, továbbmenőleg annak helyes megteremtése érdekében megirt utmutatás, rámutatva: »hogy az iskola nem szolgálhat más célt, mint a tudás gyarapítását, mely népünket megerősíti az élettel való örökös küzdelemben«. »Tehát az iskolakérdéshez elsősorban a tanítószágnak kellene hozzászólnia határozott és befolyásoktól mentes szabad véleményét kellene tudnia a magyar politikusoknak és egyházaknak, hogy ennek az áldatlan belső küzdelemnek megnyugtató megoldásához eljuthassunk«. Ez a felhívás az utolsó betűig a helyes álláspont, mert a népoktatást mindenki intézi, csak akik kezükben szorongatják: a tanítók nem tudnak mégcsak hozzászólni sem.

Javadalmi jegyzőkönyvek kiállítása. A kolozsvári kultur ressort 300—1922. sz. a. elrendelte a felekezeti tanítók javadalmi jegyzőkönyveinek az utolsó 5. évi vagyis az 1917—1921. években volt átlagáraknak megfelelően való kiállítását, hogy ezek alapján megállapítható legyen, a Tanítók Lapja ez évi 2-ik számában is közölt, Consiliul Dirigent 20300—1919. sz. rendeletével megszabott felekezeti tanítói fizetés. Ezen javadalmi jegyzőkönyv természetesen az 1907. évi XXVII. t.-c. Végrehajtási Utasítás 15. és 16. §-ai, valamint az 1913. évi XVI. t.-c. 25. § a rendelkezései alapján állítandó ki, az iskola helyihatósága által. Ha azonban annak tételei megállapítása ellen panasz merül fel, a közigazgatási bizottság, a főszolgabíróval küldi ki a javadalmi jegyzőkönyv felvételére.

Felekezeti tanítók államségélye. Téves híradás került be a »Székely Hírek« közigazgatási bizottsági referatájába, jelezvén: »Az 1918 előtti iskolák a teljes államségélyt fogják élvezni.« Illetékes helyről nyert tájékoztatás szerint ezen államségély érdekében semmi intézkedés nincsen; csupán az eldöntött tény, hogy az 1918 dec. 31-ike után szervezett felekezeti iskolák semmi esetre sem fognak államségélyeztetni; az

előbb szervezett felekezeti iskolák államsegély ügye tehát még sehogy sincsen elintézve.

Osztatolt területek népszámlálási eredménye. A belügyminiszterium most kiadott kimutatása szerint Erdély, Bánság, Körösvidék és Máramaros lakossága összesen: 5.208,345 lélek. Ezen lélekszámból 3 millió román, 1.378,000 magyar, 514,000 sváb és szász, 171,000 zsidó, a fennmaradó szám a többi lakosok: szerbek, bolgárok, cigányok között oszlik meg. Foglalkozásra nézve a lakosság háromnegyed része földmivelő, egynegyede: iparos, kereskedő és hivatalnok.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes—Felméry: Uj ABC, Péter—Tóth—Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész. Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére. Előkészületen: Olvasó az V—VI. osztály részére, Számoló könyv a második-, harmadik- és negyedik osztály részére. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. V. Gyergyószárhegy. Egyetlen vigasztaló, támasztó erősségünk, irányítónk, tanácsadónk a T. L. különösen olyan helyen, ahol az állami tanító egyedül, csaknem magárahagyottan áll szembe annyi ellenféllel. Ebben feltétlenül igaza van. Mi is ezt mindig mondjuk, csaknem minden lapszámomban, mint a jelenben is keseregjünk, de azért az embereink érzékellen nemtörődomséggel haladnak el a hangos szóval kiáltás mellett is; s csak, mikor benne vannak a pusztító helyzetükben, indulnak meg, hogy segítsenek önmagukon; de előre gondoskodni a nehéz körülmények bekövetkezésének meggátolására, — ezért nem áldoznak, ezzel nem törődnek. Mindig tisztelet az égő lelkesedési és messzenemő áldozatokra örökké kész kevés kivételnek.

Az utiszámlák igazolása végett, küldje be az itteni tanf. hivatalhoz, a tanfolyam igazgatóságától nyert igazolványát; mi is beadtuk.

A felekezeti iskoláknál töltött időre eső fizetési hátrálék követelését, hiv. levéllel történő megkeresés alapján, tétesse át a főszolgabíróval a közigazgatási bizottsághoz, ez az illetékes hatóság ebben intézkedni.

Sz. J. Halmi. Felemelő, biztató sorait és minden körülmények között ígért helytállását nagyon köszönöm. Csupán ez a bajunk, hogy ilyen helytálló tanító és tanítónő nagyon kevés van. Mert ha össze tudnánk fogni legalább sokan, akkor sokra is tudnánk menni. De hiába, így csak küzdünk és gyötrődünk, mert az van, aki gyötörjön.

B. J. Fugyi. A 7-ik számot ismételtelen megküldöttük, ezt talán megkapja.

B. S. r. k. h. Ig. Gyergyószentmiklós. Buzdító sorait, támogatását szépen köszönöm. Bár sokan lehetnének a felekezeti tanítók között is Önhöz hasonló gondolkozású és a tanítói egység megteremtésének szükségességét érző kartársaink. Meleg üdvözet.

R. B. Csikszentdomokos. A 9—11. számokat ismételtelen megküldöttem. Nem értem hol és miképen

kallódhat el egymásután annyi lapszám. Kérem az ottani postán is érdeklődni.

M. J. Marosvásárhely. Köszönöm szives figyelmét, egyidejűleg én is kaptam Budapestről e szomorú halálesetről értesítést. Minket barátait, munkatársait, fájdalmasan és lesújtóan érint a M. J. korai és váratlan halála, de tudom mélyen megrendítő, sőt megdöbbentő nagy családjára nézve. Nekünk erdélyi tanítóknak nagy veszteség volt már innen való eltávolítása is; talán sok minden egyesületi dolgunk más-hépen és előbb állana, ha itt és nem Magyarországon lesz vala a tanítók vezére. Emlékének a legnagyobb tisztelettel és meleg részvétellel adózva, kötelességünk, mint Ő tette: dolgozni a közösség javáért, előmenetelért, fáradhatatlan lelkesedéssel.

W. J. Szinészeg. A megküldött bánági tanító címeiket hálás köszönetet vettem. Mutatványszámot az illetők címére elküldöttem. Elküldöttem abban a reményben, feltevésben, hogy megértik: mennyire szükséges ma a tanítóikarnak együvé való tömörülése, minden egyedének a közösség javára áldozatot hozni, elsősorban pedig a T. L.-át fenntartani és mindnyájunk vágyakozásának magaslatára kifejleszteni. Mert a távolállással bizony sem az egyesülési, sem tanügyi-irodalmi céljainkat el nem érhetjük, sőt kívánságaink teljesülésétől csak távolodunk. Ha ezt mindenik tanító úgy érezné, mint azon pár száz lelkes kartársunk, akik nemcsak ma dolgozni, de jövőit is alapozni kívánnak: megnyerhetnék legalább fontosabb kívánságaink valósulását. Hiába várunk másoktól, bárkitől is, önmagunknak kell munkaszeretettel és áldozathozattal a közösség javát kijelölnünk és kikapcsolnunk. Szívvelyes üdvözet.

F. E. Szatmár. Öszinte megnyilatkozását, buzdítását, oly sok jó kívánását: lelkem egész melegével köszönöm. Hiszen, hogy a tanítói nagy érdekek felszínrehozását, azok állandó munkálását úgy Szatmárban, mint más vidéken minden egyes tanítóegyed nemcsak értékelni, de a T. L. fennállása érdekében áldozathozattal is támogatni fogja az Ön nagyrabecsült lelkesedésével egyértelműen. Innen, az elég messze távolból, mi is hálás üdvözetünket és buzdításunkat küldjük.

K. J. Héjjasfalva. Meleg és igaz tanítói lélekből fakadó, lelkesítő, kitartásra buzdító soraidat igen jól eső érzéssel olvastam. Nagy a reményed Neked is, hátha a szunyadó távolállók is öntudatra ébrednek és csatlakoznak sorainkhoz, s hozzájárulnak lapunk fenntartásához. Bizony ez elsőrendű kötelességük lenne önmaguk és mindnyájunk érdekében ezt mielőbb megtenni. Szeretetteljes üdvözet.

Könyvnyomda R.-t. Odorheiu—Székelyudvarhely.

Megjelent

a közokt. miniszter rendelete alapján, több udvarhelyi
:: :: megyei tanító által összeállított :: ::

**román-magyar nyelvű
Értesítő könyvecske.**

Ára 5 leu. Iskolák és tantestületi tagok 10% kedvezményben részesülnek. Kapható a kiadónál:

Z. Székely János könyv- és papirkereskedésében
Odorheiu—Székelyudvarhely.